

Юрій Ганжуров

ПАРЛАМЕНТСЬКО-УРЯДОВА КОМУНІКАЦІЯ ЯК МОДЕЛЬ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Розкриваються процеси взаємодії провідних суб'єктів політичної комунікації у форматі парламентсько-урядових контактів у системі національного державотворення. Розглядаються особливості формування як регламентно-офіційних, так й неформальних процедур взаємодії гілок державної влади. Вивчаються проблеми функціонування політичної еліти як правлячого класу на рівні парламентсько-урядової комунікації. Порушується питання про професіоналізацію зазначених суб'єктів комунікації як умови підвищення ефективності державного управління.

Ключові слова: політична комунікація, парламент, уряд, публічна сфера, міжінституціональні зв'язки.

Iurii Ganzhurov Parliamentary-governmental communication as a model of political discourse. *The processes of interaction of political communication's leading subjects in the format of parliamentary-governmental contacts in the system of national state-building are revealed. The peculiarities of formation of regulatory and formal, as well as informal, procedures for interaction between the branches of state power are considered. The problems of the political elite functioning as a ruling class at the level of parliamentary-governmental communication are studied. The issue of the communication subject's professionalization as a condition of increasing the efficiency of public administration is discovered.*

Key words: *political communication, parliament, government, public sphere, interinstitutional relations.*

Актуальність тематики дослідження значною мірою обумовлена доволі проблемним досвідом комплексної боротьби за політичну владу в Україні.

Саме ця боротьба через свою інформаційну змагальність завжди збагачує комунікативну мережу політичної системи. В

контактах з парламентом виконавча гілка влади, з одного боку, набула досвіду ініціатора політичних компромісів, а з іншого – сформувала дуже строкату, проте активну еліту урядовців-тимчасовців. Якщо взяти до уваги актуалізацію цієї проблеми авторитарними рефлексіями президенства В. Януковича, то стає зрозумілою тенденційно-кон'юктурна мотивація посилення незалежності виконавчої влади передовсім від єдиного законодавчого органу держави, коли зневага до міжінституціональних зв'язків між зазначеними суб'єктами політичної комунікації набувала небезпечних рис конфліктного характеру.

Власне, сама природа пошуку законодавчого консенсусу між законодавчою і виконавчою гілками влади обумовлюється низкою факторів, що впливають з інституціональної структури політичної комунікації. По-перше, йдеться про фактор лептимізації єдиного законодавчого органу ~ парламент, що обирається народом і виступає від його імені, має відповідний кредит довіри, котрий домінуватиме над механізмом формування уряду шляхом призначень посадовців. При цьому будь-які процедури посилення його соціальної легітимності за допомогою важелів залучення до його інституалізації парламентських партій, формалізації урядової коаліційності та декларативності щодо політичної відповідальності уряду не стільки змінять формат парламентсько-урядової комунікації, скільки актуалізують проблему правового імунітету Кабінету Міністрів. Не викликає сумніву, що перманентне зволікання з прийняттям закону України про Антикорупційний суд перебуває у площині прихильників комунікації на рівні безвідповідального управління, коли боротьба за контроль над виконавчою владою точиться навколо важелів ситуаційного й почасти вкрай тимчасового панування суб'єктів персоніфікованих інтересів. По-друге, рівень міжінституціональних зв'язків у форматі „парламент — уряд” суттєво корегується фактором невизначеності фактично подвійного підпорядкування уряду.

Це питання залишається предметом дискусій науковців-політологів в процесі пошуку оптимальної для України формули поєднання історичної ментальності вітчизняного традиціоналізму у галузі реалізації державної влади з еволюціонізуючим пошуком нових прийнятних для політичної еліти і зрозумілих більшості

населення способів прозорого і справедливого управління країною. Навіть прихильникам моделі авторитарного фаворитизму стає зрозуміло, що паралельна комунікація індивідуалізованого типу є нежиттєздатною передовсім для претендентів на керівні посади в уряді ~ конкуренція міністрів в інформаційному просторі діагностує хворобу політичної амнезії тих, хто із вражаючою схожістю залишав владний олімп. І проблема таких урядів, на кшталт „уряду Яценюка”, на нашу думку, полягає не в тому, що особисте моделювання Президентом парламентської більшості та уряду призводить до примітивних і недієздатних конфігурацій в інститутах влади. Основна причина – в комунікативній імітації узгоджених дій між законодавчою і виконавчою гілками влади, в основі якої перебувають особистісні мотивації, котрі, на жаль, доволі часто умовно кореспондуються з інтересами суспільства.

Досвід державотворення в Україні містить чимало прикладів комунікативних спроб деформації конституційних зв'язків між гілками влади, і вивчення основних чинників їх циркуляції у політично-правовому просторі приводить до висновку про децентрований характер багатовекторних носіїв у системі політичної комунікації. Заперечити їх доцільність неможливо з точки зору об'єктивної реальності їх існування в умовах еволюції політичної системи України, яка перебуває на стадії структуризації суспільно-правових відносин. Вони є, з одного боку, рушійною силою конституційної реформи, а з іншого — об'єктом її реалізації.

Відтак буде цілком природно розглядати пріоритетний напрям парламентсько-урядової комунікації передусім в конституційному форматі. В його основі – найважливіші сфери суспільного життя, які, згідно з Конституцією, потребують спільних дій органів законодавчої та виконавчої гілок державної влади. Таким є законодавчий, бюджетний процес, парламентський контроль, у тому числі й за дотриманням прав і свобод людини, кадрова політика, визначення основних напрямів внутрішньої і зовнішньої політики, введення воєнного чи надзвичайного стану та інші питання, межі компетенції розв'язання яких визначаються конституційними повноваженнями суб'єктів політичної комунікації.

Проте неоднозначність дублювання чи змістова суперечливість джерел її одержання, суб'єктів тлумачення і засобів поши-

рення неминуче створюватиме колізії в комунікативних контактах між парламентом і урядом. В їх основі – індивідуалізована індексация інформаційних потоків, коли відомості від органів виконавчої влади, відповідно до закону про статус народного депутата, вимагає особисто депутат. Про доволі поширене явище індивідуалізації комунікативного обміну свідчать тиражовані ЗМК під час пленарних засідань Верховної Ради України доволі наполегливі артикуляції подібних контактів у форматі невдоволення відповіддю на депутатський запит. Однак при цьому слід звернути увагу не на сам предмет конфліктного діалогу між репрезентантами парламентсько-урядової комунікації, а на суперечливий характер її передачі й трансформації. Адже сам розподіл повноважень в урядових структурах за галузевим принципом не тотожний тематичній структуризації парламентських комітетів, які, в свою чергу, не мають важелів конкретизації депутатських запитів відповідно до профільної спрямованості.

У цьому полягає проблема компенсаційного відновлення інформаційного дефіциту – комунікативна мережа заповнює лакуни, що утворюються внаслідок втаємниченості носіїв адміністративної комунікації і заповнюються альтернативною інформацією персоніфікованого характеру. Тому декларативні спроби примирити виконавчу і законодавчу гілки влади на обопільному бажанні серйозно підійти до розв'язання економічних проблем видаються пошуком пояснень існування цієї проблеми за межами законів комунікативних зв'язків.

Це стає зрозумілим, якщо проаналізувати природу політичної еліти України, яка формується й функціонує і в парламенті, і в уряді, і в адміністрації президента України, утворюючи реальний правлячий клас у державі. Специфіка формування і тенденції розвитку політичного класу досліджувалася доволі ретельно науковцями Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Кураса НАН України [1]. Аналіз неформальної природи елітарної комунікації доводить тезу про те, що проблема полягає не в кількості законів, а в механізмі їх правової комунікації. Аналіз законодавчої бази в частині нормативно-правового врегулювання парламентсько-урядових зв'язків на рівні вимог чинних законів дозволяє зробити висновок про надзвичайно динамічну, отже

неефективну основу для належного комунікативного контакту між парламентом і урядом України.

Зміст парламентсько-урядових зв'язків, формалізований порядок проведення „Днів уряду” віддзеркалює прагнення до відповідних кроків з боку парламенту щодо оцінки роботи Кабінету Міністрів та його структур.

При цьому важливо брати до уваги й процеси інформаційного забезпечення підготовки рішення. Воно має ґрунтуватися на відповідних носіях зворотного зв'язку, що впливає з вимог Регламенту Верховної Ради, зокрема в частині організації розгляду питань [2, с.29–34]. Водночас за лаштунками вагомого масиву документованої бази розв'язання питань в режимі опрацювання урядової інформації не можна не помітити тенденцію до дистанціювання результативних рішень від базових комунікаторів, якими є доповіді членів уряду в парламенті. Низька ефективність такого дискурсу пояснюється свідченням про домінування олігархічних мотивацій в парламентсько-урядовій комунікації. Як влучно зазначає Ф. Рудич „кримінальна і напівкримінальна буржуазія вперто й нахабно лізе (і не без успіху) во владні структури... В приниженому становищі опинилися інтелігенція, робітники, сільські трудівники та інші прошарки населення. Це знижує довіру громадян до органів влади” [3, с.64]. Таким чином без очищення політичного дискурсу парламентсько-урядової комунікації, яка переважно циркулює за межами соціально-суспільних каналів її роз'яснення, популяризації та поширення важко розраховувати на результативність пенсійної, медичної, освітньої та інших реформ, що їх декларує уряд. Має рацію Т. Андрійчук, яка стверджує, що без участі ЗМК, науковців, передовсім Інституту ім. І. Кураса, підвищення соціальної ефективності діяльності можновладців проблематичне [4, с.121].

При цьому така суспільно-наукова експертиза парламентсько-урядових зв'язків повинна окреслити і бажано в публічній сфері наступні аспекти:

- комунікативні механізми парламентської відповідальності уряду у порівняльному співставленні;
- інформаційні підвалини співпраці законодавчої та виконавчої гілок влади;

- місце парламентської відповідальності уряду в системі стримувань і противаг при розподілі державної влади;
- монологічні проблеми неефективного нормативного регулювання існуючого механізму парламентської відповідальності уряду в Україні.

Багато в чому актуалізація окреслених питань пояснюється серйозним спротивом прихильників одноосібного правління, коли парламентська відповідальність уряду дезавується президентським опікуванням щодо виконавчої гілки влади.

Не викликає сумніву потреба у створенні варіативної моделі розв'язання проблем функціонування парламентсько-урядової комунікації за участю президентських важелів її корегування. При цьому сумнівним видається прозорість у висвітленні та можливість альтернативних інтерпретацій неминучих трансформацій стосунків між Верховною Радою і Кабінетом Міністрів саме через модель формування парламентом коаліційного уряду. Якщо взяти за визначальну саме цю обставину як фактор посилення парламентськими елементами розстановки сил у трикутнику влади, можна зрозуміти аргументацію на користь парламентсько-президентської республіки.

Цілком можливо, що пошуки оптимальних гарантій забезпечення ефективності зазначеної формули міжінституціональної комунікації доцільно спрямувати на ґрунт усталених європейських демократій. Має рацію Л. Кочубей, коли скеровує увагу науковців на механізми і форми організації роботи парламентської більшості на основі коаліції у спосіб, що має тривалу апробацію у західноєвропейських країнах, зокрема у Франції [5, с.415]. Проте чи набуде завершених форм формула успіху соціально обґрунтованих пропозицій на користь якісно іншого рівня структуризації парламенту як провідного комунікатора формування урядових рішень за допомогою парламентських партій, ідеологічна структуризація яких на нинішньому етапі ще не набула визначальних рис, характерних для держав усталеної демократії? Пролонгація цієї думки міститься у висновку про те, що в Україні сьогодні змагаються не ідеології, а окремі політики, політичні групи, які пропагують ті чи інші ідеї. Не виключено, що на певному етапі ідеї наповняться конкретним

змістом суспільних потреб і у такий спосіб стануть дієвим ідеологічним чинником політичного життя. За будь-яких обставин партійна розбудова суттєво впливає на процес формування дієвих органів влади, вдосконалення зв'язків між владними та громадськими структурами.

Отже, йдеться про еволюцію партій у політичному просторі України. Цей процес відповідним чином віддзеркалює зміст парламентсько-урядової комунікації. Від ідеологічної розширеної, ситуаційного об'єднання за принципом подолання спільного супротивника чи розподілом об'єктів інтересів парламентська модель формування виконавчої влади має пройти випробування урядовими посадами. При цьому кореляційний зв'язок між тимчасовою більшістю та нестабільними коаліційним урядом видається цілком природним в умовах партійного будівництва. Вочевидь, така конфігурація політичних комунікаторів може уникнути взаємопоглинаючих наслідків за умов зовнішньої корекції чи персонічної конкретизації. Власне, ці два фактори тісно пов'язані поміж собою. В першому випадку йдеться про роль домінуючого суб'єкта політичної комунікації в особі Президента України П. Порошенка. Передбачається, що він корегуватиме парламентсько-урядові зв'язки, а саме: по-перше, в правовому полі як суб'єкт законодавчої ініціативи; по-друге, за допомогою конституційних важелів номінаційного характеру як стосовно уряду, так і щодо Верховної Ради; по-третє, каналами неформальної комунікації, ефективність застосування якої з огляду на традиції розв'язання широкого кола проблем, особливо в частині приватних інтересів, залишається вельми високою.

У другому випадку маємо справу з дуалістичною природою коаліційного уряду, приреченого на варіативність і суперечливість комунікативних дій через його формування парламентськими партіями, з одного боку, та системою ієрархічного управління й підпорядкування – з іншого. Наскільки керованим буде такий уряд, покаже, звичайно, час. Проте, працюючи на випередження термінів реалізації конституційної реформи, політологи прагнуть відпрацювати оптимальний прогностичний варіант поєднання сприятливих для парламенту і уряду організаційно-правових засад циркуляції міжінституціональної комунікації. З огляду на цілком

реальну розпорошеність урядової комунікації через партійну заангажованість ймовірним уявляється варіант традиційного формування конкурента на перзидентських виборах саме в системі виконавчої влади.

В інформаційному середовищі Украхни такі конкурентні настрої ще чітко не сформульовані. Водночас, за словами нардепа від „Народного фронту” В. Сюмар, за закритими соціологічними підрахунками, персональний рівень довіри Гройсмана – 23%. Проте, як зазначає П. Вуець, великі соціологічні служби, які відкривають результати своїх досліджень, не поспішають включати прем’єра в опитувальники на президентську посаду [6].

Боротьба за лідерство у провладному трикутнику, фасадом якої слугує парламентсько-урядова комунікація, безперечно, не лише персоніфікована, а також матеріально вмотивована. Розмірковуючи над цією проблемою, О. Мороз пише: „Зміна відносин власності приватизацією як засобу одержання виручки на засіб поліпшення управління майном – саме цьому найбільше протидіяла передовсім виконавча влада” [7. с.559].

Таким чином домінування психології „власника галузі” в міністерському середовищі, домінування особисто-відомчих інтересів над завданнями уряду в цілому є надзвичайно небезпечним явищем.

В такому випадку Україна матиме невтішні перспективи формування міністерської опозиції в уряді на кшталт депутатської в парламенті. Проте цілком природне існування другої категорії як неодмінної ознаки демократичності суспільства контрастує з першою, котра чітко діагностує не лише хворобу реформації, а й скидається на результат постреволуційної безпорадності і фахової некомпетентності. Саме через це формат парламентсько-урядової комунікації не може набути рис прагматичної усталеності за законами функціонування державного апарату – традиційною залишається амбіційна ментальність, що перешкоджає спільній роботі законодавчого і виконавчого інститутів державної влади. Для нас і дотепер актуальними є слова речників українського державотворення: „...поки не витворимо власних конструктивних цінностей та такого колективу, з яким будуть примушені чужі рахуватися, будемо куркою на торгу, лишаючи їй лише можливість кудакхати та трохи пручатися” [14, с.163].

Відаючи належне правомірності застережень щодо некоректності цитувань поза контекстом конкретних історичних умов, зробимо спробу адаптації доволі промовистих прикладів з нашого сьогодення на зміст викладеного — чи не забагато асоціативних порівнянь викликають у нас зразки сучасного політичного життя у діалогічних відносинах між парламентом і урядом? Адже саме від них залежить модель того спільного колективу, який конституційно виписаний та відкоментований, проте не відпрацьований на рівні функціонального порозуміння.

Не викликає сумніву, що суспільно-економічне життя України постійно наповнюватиме картотеку політичної історії країни фактами порушень законів розмежування компетентності щодо створення, поширення та тлумачення адміністративної комунікації в інформаційному просторі суспільства парламентом і урядовими структурами. Подолання такої тенденції залежатиме від багатьох факторів. По-перше, політична еліта має відмовитися від практики підміни поняття „професіонал” поняттям „політик”. Це в жодному випадку не означатиме, що політик не входить до кола професіоналів. Йдеться, власне, про галузевих фахівців, які знають справу і мають працювати в урядових структурах. В умовах, коли парламентські партії формують коаліційний уряд, виникає потреба саме в таких спеціалістах. Чи готові політичні партії до відповідних посадових пропозицій? Саме тут доречними видаються слова Ф. Рудича: „Для українського народу нагальною необхідністю є не просто нова, а сильна демократична влада... При цьому у неї залишається єдиний вихід — залучити до своїх лав справжніх професіоналів, котрі здатні виправити ситуацію, що склалася” [9, с.276].

По-друге, доцільно конкретизувати категорії „електронний”, „альтернативний”, „тіньовий” та інші уряди в контексті їх декларації за змістом і функціональним призначенням. Вбачається доцільним розглядати явище „електронний уряд” у двох напрямках: як засіб комунікації, що забезпечує прозорість і доступність урядової інформації, а також як форму оприлюднення офіційної інформації. Розглядати „електронний уряд” як альтернативу діючому означатиме залишити осторонь комунікативної структуризації „тіньовий уряд”, що має формуватися парламентською опозицією. Водночас треба не лише надати можливість, а зажадати

від партій, що беруть участь у парламентських виборах, оприлюднювати в засобах масової комунікації свій кадровий ресурс для можливої роботи в Кабінеті Міністрів.

Актуальною проблемою парламентсько-урядових зв'язків залишається реалізація парламентського контролю за діями чиновництва в правовому полі держави. Про комунікативний рівень цього контролю, зокрема, свідчить інформація, систематизована в табл. 1.

Таблиця 1

Перелік доповідей, звітів, інформації органів виконавчої влади, які, відповідно до законів України, підлягають обов'язковому поданню до Верховної Ради України

Форма звіту та назва	Відповідальний орган (посадова особа)	Періодичність подання	Підстави (стаття та назва закону)
1	2	3	4
Доповідь про хід виконання Державного бюджету України поточного року	Кабінет Міністрів України	Не пізніше 15 вересня кожного року	Ст. 96 Конституції України
Річний звіт про виконання Державного бюджету України	Кабінет Міністрів України	До 1 травня року, наступного за звітним	Ст. 116 Конституції України; ст. 61 Бюджетного кодексу України
Доповідь про участь України в діяльності з підтримання чи відновлення міжнародного миру і безпеки	Кабінет Міністрів України	Щорічно	Ст. 10 Закону України „Про участь України в міжнародних миротворчих операціях”
Доповідь про стан інформатизації в Україні	Кабінет Міністрів України	Щорічно	Ст. 9 Закону України „Про Національну програму інформатизації”
Доповідь про становище молоді в Україні	Кабінет Міністрів України	Щорічно	П. 2 Декларації про загальні засади молодіжної політики в Україні

Продовження таблиці 1

1	2	3	4
Звіт про стан демографічної ситуації в Україні, становище дітей і тенденції його змін у ході впроваджених соціально-економічних перетворень	Кабінет Міністрів України	Щорічно	Ст. 5 Закону України „Про охорону дитинства”
Звіт про хід виконання державної програми з боротьби з туберкульозом, стан захворюваності на туберкульоз та смертності від нього	Кабінет Міністрів України	Щорічно	Ст. 4 Закону України „Про боротьбу із захворюванням на туберкульоз”
Доповідь про стан боротьби з організованою злочинністю	Голова Служби безпеки України, міністр внутрішніх справ України	Не рідше одного разу на рік	Ст. 23 Закону України „Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю”
Звіт про діяльність прикордонних військ України	Голова Держкомкордону України	Щорічно	Ст. 13 Закону України „Про прикордонні війська України”
Звіт про діяльність Управління державної охорони України	Управління державної охорони України	Щорічно до 1 лютого року, наступного за звітним	Ст. 25 Закону України „Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб”
Звіт про діяльність Антимонопольного комітету України	Голова Антимонопольного комітету України	Щорічно	Ст. 2, 9 Закону України „Про Антимонопольний комітет України”
Звіт про виконання Державної програми приватизації	Фонд державного майна України	Щорічно	Ст. 4 Закону України „Про приватизацію державного майна”

Продовження таблиці 1

1	2	3	4
Звіт про діяльність Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку	Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку	Не визначено	Ст. 6 Закону України „Про державне регулювання ринку пінних паперів в Україні”
Доповідь про стан навколишнього середовища в Україні	Центральний орган виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів	Щорічно	Ст. 25 Закону України „Про охорону навколишнього природного середовища”

Проте ефективність парламентського контролю передовсім залежить не лише від задокументованих повноважень Верховної Ради України, а від того, наскільки консолідованою є парламентська більшість, що формує уряд. Питання про реальність коаліційної більшості в нинішньому парламенті залишається актуальним. За таких умов можливою є парламентсько-урядова криза. При аналізі цієї проблеми доречною видається думка Т. Ляшенко: „Підходи до трактування криз є неоднозначними. Явище кризи в радянській науковій літературі розглядалося як стан занепаду. Сьогодні політична криза, зокрема, трактується і як перехідне становище”. [10, с. 316].

Видається, що особливістю такого перехідного періоду в стані парламентсько-урядових зв'язків є усвідомлення та подолання комунікативних проблем діяльності провідних суб'єктів права законодавчої ініціативи, якими є Кабінет Міністрів і народні депутати.

В цьому плані актуальним залишається питання визначення на законодавчому рівні джерел офіційного оприлюднення законів. Коло таких суб'єктів у 1997 р. було визначено Указом Президента України. Проте воно не є тотожним колу суб'єктів офіційного оприлюднення, визначеному Регламентом Верховної Ради України.

Йдеться про важливість збалансування компетентностей офіційних видань від виконавчої влади („Офіційний вісник України” та „Урядовий кур'єр”) та законодавчої („Голос України” та „Відомості Верховної Ради України”), які мають діяти злаго-

джено в інформаційному просторі країни. На жаль, політика роздержавлення ЗМІ може призвести до втрати офіційних джерел оприлюднення парламентсько-урядових документів.

Невідкладним завданням вбачається забезпечення автентичності змісту законів, постанов та інших актів, що їх приймає Верховна Рада України, в процесі введення їх до інформаційного простору засобами комунікації. Нами зроблений моніторинг десятків суб'єктів підприємницької діяльності, що друкують та поширюють закони. Результати аналізу невтішні. Виявлено видання, які містять серйозні помилки, що перекручують зміст законів. Не важко передбачити, до яких наслідків це може призвести, особливо в нашому судочинстві. При цьому діють ці комерсанти-видавці абсолютно безперешкодно й безкарно. Адже Закон України „Про авторське право і суміжні права” не розглядає нормативно-правові акти як об'єкти охорони авторського права. Спроба унормувати цей процес зроблена в проєкті закону „Про закони і законодавчу діяльність”, проте він досі не прийнятий.

Як свідчить практика законотворення, злободенними залишаються конфлікти інтерпретацій носіїв правового поля.

Причини конфлікту інтерпретацій полягають у такому. По-перше — інкорпоративна динаміка законодавчої бази. Відомо, що переважна більшість законів — це внесення змін і доповнень передовсім з ініціативи кабміну, до законів чинних. Такий стан справ не сприяє правовій адаптації, а також підвищенню політичної культури громадськості. Виникають труднощі з виданням науково-практичних коментарів до збірників нормативно-правових актів.

По-друге. Неупорядкованою залишається понятійно-термінологічна система законодавства. Синонімія, багатозначність, архаїзми термінів закладають основу конфлікту інтерпретацій в інформаційному масиві парламентсько-урядової комунікації.

По-третє. Комунікація, як відомо, обов'язково має зворотний зв'язок. Він матеріалізується електоральною енергетикою, ставленням громадян до вищих органів державної влади, зокрема за тим, як діють закони. А діють вони в системі політичної комунікації. В цій системі проходження закону часто деформується підзаконними актами виконавчої влади. Закон інтерпретується в бік звуження сфер його застосування, що в принципі суперечить ст. 22 Конституції України.

Водночас Кабмін у такий спосіб перетворюється на домінуючого суб'єкта політичної комунікації, залишаючи парламенту функції вищого представницького органу держави.

Таким чином політичний дискурс парламентсько-урядової комунікації має еволюціонувати в бік публічної сфери, оскільки традиційні формати втаємниченості прийнятих й запланованих рішень стають для влади небезпечними. Це переконливо довела Революція Гідності.

1. Політичний клас у сучасній Україні: специфіка формування, тенденції розвитку / За заг. ред. Ф.М. Рудича. – К.: Парламентське вид-во, 2010. – 336 с.

2. Регламент Верховної Ради України / Верховна Рада України: офіц. вид. – К.: Парламентське вид-во, 2014. – 246 с.

3. Рудич Ф.М. Много ли власти нужно власти? Украина в контексте трансформации политических систем в странах СНГ, Балтии и Восточной Европы. – „Наукова думка”, 2009. – 296 с.

4. Андрійчук Т.С. Громадські ради при органах виконавчої влади України як форма взаємодії держави і громадянського суспільства: Дис. канд. політ. наук. – Нац. пед. ун-тет ім. М.П. Драгоманова. – Київ, 2016. – 221 с.

5. Політична влада і опозиція в Україні: порівняльний аналіз із зарубіжними країнами / За заг. ред. Ф.М. Рудича. К., ІПЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України. – 2016. – 488 с.

6. Вуець П. Слабкі місця В. Гройсмана // Главком. – Режим доступу: <http://glavcom.ua/publications/slabki-miscya-groysmana-uryad-i-yogocnutrishni-viyny-403709.html>

7. Мороз О. Для чого потрібна влада (Згадуючи Валентину Семенюк). // До голови треба булати. – К.: Парламентське вид-во. 2016. – 592 с.

8. Кентій А.В. Збройний чин українських націоналістів. 1920–1956. Історико-архівні нариси. – Т. 1. Від Української Військової Організації Українських Націоналістів. 1920 – 1942. – К: Державний комітет архівів України – 2005. – 358 с.

9. 3. Рудич Ф.М. Много ли власти нужно власти? Украина в контексте трансформации политических систем в странах СНГ, Балтии и Восточной Европы. – „Наукова думка”, 2009. – 296 с.

10. Ляшенко Т. Об'єктивні і суб'єктивні чинники політичного транзиту в сучасній Україні в працях українських вчених // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. – 2017. – №1 (87). – с. 314–329.